

In memoriam

*Djelatnici Hrvatskog restauratorskog zavoda
s tugom se opraštaju od kolege i prijatelja*

Josip Turk (1. 1. 1947. – 11. 1. 2023.)

Vijest da je preminuo konzervator-restaurator Josip Turk, nekadašnji djelatnik Hrvatskog restauratorskog zavoda, došla je potihom i zatekla sve nas koji smo s njime surađivali i dobro ga poznavali kao vrsnog stručnjaka i dobrog čovjeka. Otišao je u mirovinu 2012. godine s mjesta voditelja Odjela za polikromiranu skulpturu u Zagrebu, smještenog u velikom Radauševom ateljeu na Zmajevcu. Kroz prostor „Žajinog / Radauševog ateljea“ prošao je tijekom godina veliki broj mladih ljudi koji su se pod njegovim vodstvom specijalizirali za restauriranje polikromirane skulpture. Danas nije moguće pouzdano utvrditi tko su svi ti suradnici koje je educirao u Zagrebu i Ludbregu, a od druge polovice 1980-ih godina i na Ljetnim radionicama u Vodnjanu i Juršićima, jer neki rade samostalno, neki u drugim institucijama, neki su se zadržali u Zavodu ili zavodskim vanjskim radionicama, a pojedini su se prestali baviti restauriranjem.

Josip Turk (Žaja ili Žajo, kako su ga svi zvali) počeo je raditi u Restauratorskom zavodu Hrvatske 1969. godine, nedugo po završetku Škole za primijenjenu umjetnost u Zagrebu, kao vanjski suradnik na projektima. To su bili radovi na Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu, na crkvi sv. Marije i katedrali sv. Stošije u Zadru, radovi na pripremi velike izložbe „Umjetnost na tlu Jugoslavije od prethistorije do danas“ (Pariz, 1971.) te na demontaži velikog oltara u Jasenovcu. Tu sve intenzivniju suradnju prekida 1971. godine njegov odlazak na služenje vojnog roka, a nakon povratka zapošljava se u tadašnjoj tvrtki Dekor. U ljeto 1976. godine vraća se konzerviranju i restauriranju i zapošljava se u Zavodu za restauriranje umjetnina te počinje raditi na restauriranju polikromirane drvene skulpture, ali i kao voditelj velikih zahvata, poput restauriranja oslikanih tabulata u Lijeveim Štefanikima i Lovrečanu. U tom pionirskom vremenu razvoja

restauratorske djelatnosti u Hrvatskoj nije postojao ni srednjoškolski, ni visokoškolski sustav školovanja restauratora, stoga je Škola primijenjenih umjetnosti, omogućujući solidno stjecanje zanatskih vještina, predstavljala svojevrsni temelj za njegovu kasniju stručnu nadogradnju kroz razvoj vlastitih interesa, razmjenu znanja, obrazovanje uz i kroz rad, kao i kroz trajno samoobrazovanje. Interes i entuzijazam bili su temelj stalnog Žajinog stručnog napredovanja i kvalitetnog stručnog rada. Taj je entuzijazam, na kojem se, usprkos lošim radnim uvjetima, nedostatku radnog prostora i opreme te zapostavljanju konzervatorsko-restauratorske struke, razvijala restauratorska struka 80-tih godina prošlog stoljeća, kao i svojevrsni inat, dijelio

sa svojim kolegama, podjednako zaslužnima za uspjehe i razvoj Zavoda.

U Domovinskom je ratu Žaja bio jedan od voditelja ekipe za evakuaciju umjetnina koja je iz ratom zahvaćenih područja izmjestila i na sigurno pohranila nekoliko tisuća predmeta. Kada nije sudjelovao u evakuacijama, organizirao je suradnike na preventivnoj zaštiti ili pripremao čuvaonice za pohranu evakuiranih umjetnina. Tada organizira i novu radionicu u sjemeništu na Šalati, tako što tijekom dana dijelom radi na Zmajevcu, a dijelom na Šalati, kako bi se povećao broj suradnika i radionica za sanaciju ratnih šteta.

Nakon spajanja svih restauratorskih ustanova u Hrvatski restauratorski zavod 1997. godine, neprekidno vodi neke od odsjeka za restauriranje polikromne skulpture, u kojima se stalno angažira sve veći broj novih suradnika na sve većim i složenijim zahvatima. Godine 2003. Josip Turk postaje konzervator-restaurator savjetnik i voditelj Odjela za polikromiranu skulpturu u Hrvatskom restauratorskom zavodu. Nemoguće je ukratko pobrojati i stotine

značajnih radova koje je vodio ili u kojima je u manjoj ili većoj mjeri sudjelovao u svojoj četrdesetgodišnjoj restauratorskoj karijeri. Ipak, među njima valja istaknuti one najzahtjevnije, na tabulatima (mali i veliki) Biskupske palače u Dubrovniku, te onima u crkvi sv. Petra i Pavla u Trvižu, crkvi sv. Roka u Umagu te u kapeli sv. Martina u Starom Brodu.

Iako zadnjih desetak godina života nije bio aktivan u struci, oni koji danas traže podatke o umjetninama u restauratorskoj dokumentaciji ili oni koji će pisati povijest restauratorstva u Hrvatskoj, neminovno će se susretati s imenom Josipa Turka i brojnim radovima koje je obavio ili vodio. Zato mu istinska hvala jer bi bez njega bilo znatno manje spašenih umjetnina i bilo bi manje restauratora koje je uveo u restauratorski posao kada školovanja nije bilo, a u praksi im pokazao finese zanata kada se školovanje uspostavilo. Tijekom vremena u kojem smo zajedno radili, svima nama svojom je predanošću, svojom skromnošću i samozatajnošću bio uzor, i zato mu još jednom hvala. ■